

A Szombathelyi Szépitő Egyesület félszázados működése

Irta: ORSZÁGH LÁSZLÓ dr.
megyei főügyész, a Szombathelyi Szépitő Egyesület igazgatója

Az 1885. évi budapesti kiállítás valami csodálatos alkotási vágyat temretett Szombathelyen. Ennek az évnek az őszén történt ugyanis, hogy Varasdy Károly polgármester és később országgyűlési képviselő a budapesti Városliget szépségeinek hatása alatt összegyűjtötte a város akkori érdemes polgárait és elhatározták, hogy városunkban megalapítják a Szombathelyi Szépitő Egyesületet, a melynek feladatául parkok és sétányok létesítését tűzték ki.

Varasdy Károly azonnal kibocsátotta a felhívást a lakossághoz s egy helybizottságot szervezett meg, mely élén Szabó Ernőné szül. Zlinszky Lujzával kezébe vette a taggyűjtésnek ugyancsak eredményes munkáját. Nem teltt bele pár hét és a lelkes elnöknő vezérlete alatt álló női gárda — melynek legtevékenyebb tagja Ajkás Irén, Bertalanffy Berta, Grünwald Ignácné, Gyöngyösi Iza, Heimler Frida és Riza, Kosáry Lujza, Reitermayer Szeráfín és Sarlayné Sövegjáró Ilma voltak, — 86 alapító és 135 rendes taggal számolhatótt be. Mondani is felesleges, hogy ezek az alapító és rendes tagok ma már leg-

nagyobbrészt **kint nyugosznak a szentmártoni temetőben** s a Millenium és Szent István-park fáinak ősz színpompáját csak **gyermekük és unokaik** csodálhatják meg. Az alapító tagok közül egyedül Hainzmann János, Rhorer Miklós és Szabó Ernő vannak még életben, a rendes tagok közül pedig alig nyolcan-tizen.

A 25 frt. alapítói és 1 frt. 20 kr. évi tagsági díjból csakhamar tekintélyes összeg gyűlt egybe, úgy hogy az egyesület 1887-ben már megkezdhetette működését s mindenekelőtt faiskolát teremtett, melyből a későbbi parkosítást végezhetette. Nem telt bele tíz év sem s a Szabó Ernő polgármester agilitásával megnagyobbodott és megerősödött egyesület már megkezdhetette áldásos működését a Szent István park létesítésével.

Farkas Ferenc (1848—1923) teológiai tanár, az a minden szépeért és jóért lelkesedni tudó, minden zajos feltűnést kerülő egyesületi elnök, Szabó Ernő, majd Ehen Gyula polgármester és Hein János akkori budapesti tájkertész ez idő szerint m. kir. gazdasági főtanácsos közreműködésével elkészítette azt a gyönyörű

*Szombathely, 1777—1927: jubiláris emlékalbum. Szerk. Febér Károly.
Szombathely: Pannónia Sajtóvállalat, 1927. 72—74. o.*

kis parkot, mely ennek a városnak még ma is egyik legnagyobb ékességét képezi. Annyi jó ízlés és hozzáértés mint amennyi ebben a miniatűr kis parkban fellelhető, igazán ritkaságszámba megy és csakis Farakas Ferenc genialitásának és fáradhatatlanságának mégis Heim János puritán áldozatkészségének volt köszönhető, hogy ez a szépséges kis park az egyesületnek még egészen 1000 forintjába sem került. Farkas Ferenc ugyanis felkereste a kőrmendi hercegség, a bogáti uradalom, a horpácsi uradalom és Horváth Miklós bégőtei földbirtokos kertészeit s ezek az uradalmak megértvén a város intencióit, legnagyobbbésztt díjtalanul bocsájtották az egyesület rendelkezésére azokat a szépséges koniferákat és diszfákat, melyek előtt ma a hozzáértők csudálattal állnak meg.

Majdnem egyidejűleg történt gondoskodás a városi sertécsorda fektetőjének, vagyis a mostani Millenáris parknak betöméséről és rendezéséről. Ennek jó része is Farkas Ferenc utmutatásai nyomán történt, épugy mint ahogy később ugyancsak Farkas Ferenc tervezte meg a Frigyes főherceg laktanya parkirozási munkálatait is.

Ehen Gyula polgármesternek, Szombathely város tulajdonképeni megalkotójának és megszépítőjének minden városszépítési ügyben valóságos jobbkéz volt Farkas Ferenc szépítő egyesületi elnök s Ehen Gyula nagyszerűen értett ahhoz, hogy ennek a kiváló férfinak alkotási kedvét fokozza s a város javára értékesítse. De nemcsak vele tett így. Így tett ő a többi között Gerő Ferencel, a szombathelyi kulturmérnök hivatalt akkori vezetőjével, akivel ha a perifériákra sétálni indult, akkor másnap vagy harmadnap már megjelent Gerőnek egyik vízmeστήre a bejáró területen s azt lejtmeřezte, nem-

sokára azután fellűnt Ehen újból, de ekkor már Farkas Ferencel, majd Farkas Ferenc Kárpáti Kelemenel s végűl Kárpáti Kelemen az öreg Vida János parkőrrel s ezek azután néhány munkással egy pár nap alatt kihasilották és elkészítették az Árpád-utat, a népfűrdűt a rohonci hidig terjedű sétautat, a vízház melletti sétatát, majd meg a Deák parkot, melynek összes betömési és parkirozási munkálatai mindössze nyolc napot vettek igénybe. Ilyen amerikai stílusban dolgozott a szombathelyi szépítő egyesűlet akkor, amikor ezek a férfiak állottak annak élén s amikor a város részéről ily nagy erkölcsi támogatásban részesűlt. Majdnem ilyen boszorkányos gyorsasággal történt ugyancsak Ehen Gyula alatt az ugynevezett Kanászdomb lebontása és a pástorházak elűti terület egy a betonhid környékének planirozása.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy az ilyen jó példák követűkretalálnak. Így történt aztán, hogy hol egyik, hol másik elűkeű városi polgár elűállt a szépítő egyesűletben egy-egy életrevaló ideával, amit az illetű indítványozó nagy tekintélyenél és az indítvány életrevalóságánál fogva mellűzni nem lehetett. Így szűletett meg Dr. Kronecker József indítványára az ugynevezett Városűiget, a Sport-tér és a gyermekmenhely melletű lévű terűletek. Így lett rendezve az ugyancsak Kronecker és Geár Frigyes kir. közjegyzű indítványára a Paragvár felű vezetű sétaut. Így alkotta meg Kárpáti Kelemen az egyesűlet késűbbi elűkeű azt a gyűnyűrűen elképzelt, nagyon szépen elű is készűtett, de sajnos, a késűbbi városi magisztrátus által teljesen elűhanyagolt, majd késűbb a háborű s az ezt követű forradalmak által tűkéletesen devaszált Császtűi-parkot.

Ugyanez az alkotű szellem ihlette

meg Egerváry Miklós, a Szily szobor létesítésének bajnokát, a szobor és a körülötte levő kis kertrészlet létesítésével. Mi akkori fiatalok sokszor megmosolyogtuk az öreg urat, amikor uton-utfélen a Szily szobrot, majd az ezt körítő parkosítást egész az unalomig előhozta. Ez a veterán idealista nem hagyta annyiban a dolgot. Addig kilincsel, addig sürgetett, addig szervezte a mulatságokat és gyűjtéseket, amíg elkészült nemcsak a szobor, nemcsak az azt környékező kertrészlet, hanem még a kerítés is, mely együtt igazán kedves látványt nyújt s emeli Szombathely városias jellegét.

Brenner Tóbiás polgármestersége és Kárpáti Kelemen szobrász egyesületi elnöksége alatt létesült a virágos Szombathely is. Ekkor propagálta az egyesület és pedig meglehetősen sikerrel az ablakok díszítésének ügyét, melyben Greisinger Ottóné, Ernuszt Mariska és Somogyi Gizi urleányok voltak az egyesület hatékony segítői. Ezzel ugyyszólván egyidejűleg történt a Felsőhegy alatti gyalogjáró végleges rendezése. Tarródy János indítványára a szállósi sétaut karbahozatala és bokrokkal való beültetése, nagyobb mennyiségű új pad felállítása az összes sétányokon s végül Szent Márton hamvának hazaszállításakor a város feldíszítése. Gróf Mikes János megyéspüspök segítségével derekas munkát végzett ez alkalommal az egyesület s virágerdőbe borította a vasutól a székesegyházig vezető s fenyő gírlandokkal és zászlócskákkal pazarul feldíszített egész utvonalat.

De nem szűnt meg az egyesület a Millenium park kibővítését állandóan és szünet nélkül szorgalmazni, mégis a vízvezetéki művek védterületét parkozás céljaira előkészíteni. A város jelenlegi vezetőségének, de főként Kiskos István polgármesternek az érdeme, hogy ezek a munkák, Biczgy Elemér műszaki tanácsos szakavatott vezetésével ma már oly mértékben előrehaladtak, hogy a Millenaris park kibővítésének befejezése csak napok kérdése s ugyancsak az ő érdemük a mintaszerű városi kertészet és faiskola létesítése, mely mind-mind csak előkészület a városi köztemető és a vízvezetéki védművek területének egyesületünk által inaugurált parkozásához és díszítéséhez.

Mindezen munkálatok tekintetében kiváló segítő társat nyertek a nevezettek Sággy István károni földbirtokosban az egyesület kertészeti vezetőjében, ki tudásával, szakértelemével és áldozatkészségével ugy az egyesületnek, mint a város vezetőségének mindig rendelkezésére áll.

Sajnos a háborus idők okozta gazdasági összeomlás az egyesületnek hadikölcsönökbe fektetett törzsvagyonát megsemmisítette ugyan, de az a szellem, mely az elődök példáján indulva egyesületünk minden tagját meghihlette, él még a lelkekben a mindent megmozgat az iránt, hogy városunkat társadalmi hozzájárulás segítségével, — ha csupán eszmék és ötletek adásával is — szebbé, hiresebbé és kedvesebbé tegye a többi vidéki városoknál. Adja Isten, hogy úgy legyen!